

Bağımsız Denetim Raporunda Kilit Denetim Konuları: BİST Sigorta Şirketlerinin 2017-2018 Yılları Analizi

Gülsün İŞSEVEROĞLU *

ÖZET

Bağımsız denetim raporları bilgi kullanıcılarının güvenilir, ihtiyaca uygun ve anlaşılabilir bilgiye ulaşma ihtiyacının karşılanmasında önemli bir fonksiyon üstlenmektedir. Ancak, çıkar çatışmaları, finansal işlemlerin karmaşıklığı, yaşanan denetim skandalları, finansal krizler denetçi ile denetim raporu kullanıcıları arasında beklenti farklılığını açığa çıkarmıştır. Denetim raporunun daha fazla bilgi içermesi talep edilmiştir. Bu talebi karşılamak amacıyla, Uluslararası Denetim ve Güvence Standartları Kurulu (IAASB), "Kilit Denetim Konularının Bağımsız Denetçi Raporunda Bildirilmesi" (ISA 701) standardını yayımlamıştır. Türkiye'de de Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu aynı doğrultuda Bağımsız Denetim Standardı 701 (BDS 701), standardını yayımlamıştır. Çalışmada, kilit denetim konuları standardı ve raporlanması üzerinde durulmuş ve Borsa İstanbul 100 endeksindeki sigorta şirketlerinin 2017 ve 2018 denetim raporlarında bildirilen kilit denetim konularının, önemi ve açıklamalarıyla ilgili içerik analizi yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Bağımsız Denetim, Kilit Denetim Konuları Standardı-BDS 701, Bağımsız Denetçi Raporu

JEL Sınıflandırması: M 40, M42

Key Audit Matters In Independent Audit Report: Analysis On Insurance Companies Listed In The BIST In 2017 And 2018

ABSTRACT

Independent audit reports have an important function in meeting the need of information users to reach reliable, relevant and understandable information. However, conflicts of interest, complexity of financial transactions, audit scandals, financial crises have revealed the expectation difference between auditor and audit report users. Audit reports are expected to contain more information. In order to meet this demand, International Auditing and Assurance Standards Board (IAASB) has published standard on the Disclosure of Key Audit Issues in the Independent Auditor's Report (ISA 701). In Turkey also Public Oversight Accounting and Auditing Standards Authority has published the standard (BDS 701), in compliance with ISA 701. The study focuses on the key audit issues in the audit reports of the BIST-100 the insurance companies in 2017 and 2018.

Keywords: Independent Audit, Key Audit Matters Standard - ISA 701, , Independent Audit Report.

Jel Classification: M 40, M42

Makale Gönderim Tarihi: 18.04.2019

Makale Kabul Tarihi: 26.08.2019

Makale Türü: Araştırma Makalesi

* Doç.Dr., Bursa Uludağ Üniversitesi Mustafakemalpaşa Meslek Yüksekokulu, gissever@uludag.edu.tr, Orcid ID:0000-0002-5942-1278.

1. GİRİŞ

Tüm toplumun çıkarlarının gözetilmesi ve dolayısıyla bilgi üretiminde tarafsız ve dürüst davranılmasını ifade eden ve muhasebenin en temel kavramlarından biri olan sosyal sorumluluk kavramının gereği, finansal raporlar aracılığıyla sunulan finansal bilgilerin gerçeğe uygun olması, şirket yönetiminin sorumluluğundadır. Yönetim tarafından sunulan doğru ve manipüle edilmemiş finansal bilgilerin, karar vericilerin kaynak kullanımındaki etkinliğine yansiyarak ekonomik performansı olumlu etkilemesi beklenmektedir.

İşletmenin finansal durumu ve faaliyet sonuçları hakkında işletme tarafından üretilerek bilgi kullanıcılarına sunulan bilgiler bir anlamda, işletme yönetiminin iddiaları niteliğindedir. Bu bilgileri kullanarak kendi menfaatleri doğrultusunda çeşitli kararlar alacak olan bilgi kullanıcılarının ise, işletme iddialarının doğruluğu konusunda güvenceye gereksinimleri vardır (Karaca ve Uygun 2016:33). Bilgi kullanıcılarının beklentisi, kararlarının dayanağı olan finansal raporların gerçeği doğru ve dürüst yansıtıp yansıtmadığı hakkında görüş oluştururken, bağımsız denetçilerce hazırlanan denetim raporuna güvenmektir. Bu bağlamda, denetlenen işletmelerin risk yönetim sisteminin, iş modellerinin, geleceğe dair finansal ve finansal olmayan bilgilerinin denetlenmiş olmasını ve doğruluğu konusunun denetçi tarafından teyit edilmesini istemektedirler. Oysa, bağımsız denetimde bu güne kadar gelinen noktada, bağımsız denetim raporu ile makul bir güvence verilmektedir. Ve bu güvence yüzde yüz bir güvence değildir. Denetim raporu ile geleceğe yönelik bir güvence verilemediği gibi, denetim raporuyla tüm hata ve hilelerin belirlenebileceği de düşünülmemelidir. Çünkü, denetçiler çalışmalarını, tarihi verilerin doğru olup olmadığı üzerine kurmaktadır. Denetçi raporu, sadece tarihi verilerin doğruluğunu teyit eder. Önemli hataların önlenmesi beklenmekle birlikte, hile kaynaklı durumların belirlenememe durumu her zaman vardır. Çünkü hile bilerek yapılan kasıtlı davranış olduğundan her zaman ortaya çıkarılabilmesi mümkün olmayabilmektedir. Bu nedenle, denetim raporu makul bir güven arz etmektedir. Hal böyle olunca, denetim hizmetinin sağladığı fayda ile bilgi kullanıcılarının beklentisi arasında ciddi bir mesafe ortaya çıkmaktadır. Ancak beklenti farklılıklarına rağmen, denetimin “hammaddesi” olan bilgiler üzerindeki hata veya kasıtlı işlemlerin kaldırılması yada minimize edilebilmesi, tüm bilgi kullanıcılarının isabetli karar almalarını kolaylaştırıcı en etkili çözüm denetimdir. Bağımsız denetim faaliyetlerinin, hedef kitle bilgi kullanıcılarının beklentilerini karşılayacak şekilde daha açıklayıcı, daha şeffaf ve güvenilir olma ihtiyacına yönelik olarak Uluslararası Denetim ve Güvence Standartları Kurulu (International Auditing and Assurance Standards Board- IAASB) ve Türkiye’de Kamu Gözetim Kurumu (KGK), 701 nolu “Kilit Denetim Konuları” Standardını yayımlamışlardır. Bu standart, bağımsız denetim raporunda kilit denetim konularının belirlenmesini ve böylece denetçinin en çok dikkate aldığı konuların denetim raporlarında açıklanmasını zorunlu kılmaktadır.

Çalışmada, kilit denetim konuları standardı ve raporlanmasıyla ilgili temel bilgiler verildikten sonra içerik analizinin yapıldığı Borsa İstanbul’da (BİST) yer alan sigorta şirketlerinin denetim raporlarında bildirilen kilit denetim konularına yer verilmiştir. Ayrıca ilk kez 2017 yılının denetim raporlarında yer alan kilit denetim konuları (KDK) ile 2018 yılı denetim raporlarında önem verilen KDK karşılaştırılmalı olarak sunulmuştur.

2. KİLİT DENETİM KONULARI STANDARDI 701

Bağımsız denetim standartlarına uygun olarak sürdürülen ve yayımlanan bağımsız denetim raporunun amacı, finansal tablolarla ilgili denetçi görüşünün açıkça ifade edilmesi ve söz konusu görüşün dayanağının açıklanmasıdır. Ancak, denetim raporlarında, bilgi kullanıcılarına denetim sürecine ilişkin; olumlu - şarta bağlı olumlu - görüş vermektan kaçınma - olumsuz gibi standart metinlerin yer aldığı görüş bildirimleri, genellikle olumlu görüş niteliğinde olmuştur. Denetim görüşü, finansal raporların, finansal raporlama çerçevesi (FRÇ) uyarınca gerçeğe uygun sunumu hakkında makul bir güvence sağlaması üzerine kurulmuştur. Bu görüş, işletmenin gelecekteki ekonomik performansına dair bir güvence değildir. Bilgi kullanıcıları tarafından ise; denetimden geçmiş, finansal raporları olumlu denetçi görüşüyle sonuçlanmış işletmelerin, tam not aldıkları ve performanslarının yüksek olduğu, hata ve hileli bir durumun olamayacağı gibi bir algı oluşmuş ve bu olumlu algı işletmelerin gelecekteki faaliyetleri hakkında da sürmüştür. Bu anlayış farklılığı sonucu, zaman zaman yanlış alınan yatırım kararları, kaynakların yanlış tahsisine neden olurken denetime duyulan güveni de azaltmıştır. Finansal tablolarla ilgili denetçi görüşü değerli olmakla birlikte, 1970'lerden itibaren, şirket ile bilgi kullanıcıları arasında iletişim aracı olarak önemli yer edinen denetim raporuyla ilgili beklentiler artmıştır. Özellikle, küresel boyutta etkisini hissettiren Enron krizi ve denetim skandalları, yaşanan ekonomik krizler, denetim raporlarındaki bilgilerin standart ifadelerden çok denetçinin, finansal tabloların gerçeğe uygunluğu konusunda görüşe nasıl ulaştığına ilişkin bilgi vermesine yönelik beklentileri beraberinde getirmiştir.

Denetimin icrasıyla ilgili yeniliklere ihtiyaç duyulmakla birlikte, mevcut rolünün ekonomiye ve topluma yaptığı katkının çok önemli olduğu kesindir. Bununla birlikte, bilgi kullanıcılarının denetim raporunda denetlenen konular ve içeriğiyle ilgili açıklayıcı bilgilerle şeffaflığın sağlanması beklentilerini de karşılamak amacıyla Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu (IFAC)'a bağlı Uluslararası Denetim ve Güvence Standartları Kurulu (IAASB) tarafından fiilen 2011-2015 yıllarında "Yeni Denetim Raporu" ile ilgili çalışmalar başlamıştır. Denetim raporlamasında değişiklik yapılması amacıyla girişimler aynı zamanda, Avrupa Birliği Komisyonu, ABD Kamu Gözetimi Kurumu (US Public Oversight Authority-PCAOB), Birleşik Krallık Kamu Gözetimi Kurumu (US Public Oversight Authority), Uluslararası Sermaye Piyasası Kurumları Teşkilatı (Organization of International Capital Market Institutions) ve Amerikan Muhasebeciler Enstitüsü'ne bağlı Denetim Kalite Merkezi (Audit Quality Center-CAQ) gibi değişik kurum ve düzenleyici kuruluşlar tarafından da başlatılmıştır (Doğan, 2017:1-20). Uluslararası araştırma, toplantı, kamuoyu ve paydaş görüşlerinin katkıları ile IAASB tarafından yeni denetim raporlamasına ilişkin proje kapsamında yer alan yeni ve değiştirilmiş standartlar IAASB tarafından kabul edilmiştir.

IAASB'de 2011-2015 yıllarında yürütülen çalışmalar sonucunda "Finansal Tablolara İlişkin Görüş Oluşturma ve Raporlama (ISA 700)" ve "Kilit Denetim Konularının Bağımsız Denetçi Raporunda Bildirilmesi (ISA 701)" konulu standartlarla, denetim raporları söz konusu gereksinimlere uyumlu ve denetim sürecini de açıklayıcı bir yapıya dönüştürülmüştür. Denetim raporunun biçim ve içeriğinde yapılan önemli değişiklikler ve kilit denetim konularının denetim raporlarında yer almasıyla, denetçi ile yönetimden sorumlu olanlar arasındaki iletişimin artırılması, işletme yönetiminin finansal tablolarda yapılan açıklamalara, verilen bilgilere ve denetim raporu kullanıcılarının ise, önemli denetim konularına dikkatinin daha fazla çekilmesi aynı zamanda denetimde şeffaflık ve kalitenin artmasının sağlanması

hedeflenmişti(Lerzan Kavut ve Güngör,2017:59-70). Bağımsız denetimin kalitesinin artırılması, mesleki şüpheciliğin daha fazla öne çıkarılması ve böylece denetimin daha etkin yürütülerek denetim başarısızlıklarının önlenmesine yönelik yapılan çalışmalar sonucunda, dünyada ve ülkemizde yürürlüğe giren yeni standartların en belirgin özelliği denetçinin raporunda meydana getirdiği değişimlerdir. Bu değişimlerde, denetçinin ilettiği mesajın ihtiyaçlara uygun olması, iletişimi kuvvetlendirerek güçlü bir etkileşim ortaya koyması, riskli alanlara ve açıklamalara odaklanması ve güvenceye dayalı bir ilişki ortaya koyarak kullanıcıların bilgilerini artırması ise en önemli unsurlar arasındadır (Akdoğan ve Bülbül, 2019:1-24).

Kilit Denetim Konularının Bağımsız Denetçi Raporunda Bildirilmesi standardı 701, IAASB tarafından 15 Aralık 2016 tarihinde ve sonrasında sona eren hesap dönemlerine ilişkin denetimlerde uygulanmak üzere 15 Ocak 2015’de yayımlanmıştır. Türkiye’de de, Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGK), 660 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameyle (KHK), kendisine verilen Türkiye Denetim Standartlarını (TDS) yayımlama yetkisi çerçevesinde Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu(IFAC) tarafından yayımlanan uluslararası standartları referans almaktadır. Bu doğrultuda KGK tarafından, uluslararası standartlarla uyumlu bağımsız denetim standartları 701(BDS 701), “Kilit Denetim Konularının Bağımsız Denetçi Raporunda Bildirilmesi” standardı, borsada işlem gören işletmelerin 01.01.2017 tarihinde ve sonrasında başlayan hesap dönemlerinin denetiminde uygulanmak üzere 09.03.2017 tarihli 30002 sayılı Resmi Gazete yayımlanmasıyla kabul edilmiştir. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu uyarınca denetime tabi tutulan diğer şirketlerde ise, 01.01.2018 tarihinde ve sonrasında başlayan hesap dönemlerinden itibaren uygulanmaya başlanmıştır (kgk.gov.tr).Yeni bir standart olan ISA 701 ile birlikte aşağıdaki standartlar da revize edilerek yeniden yayımlanmıştır:

ISA (BDS) 260 Üst Yönetimden Sorumlu Olanlarla Kurulacak İletişim

ISA(BDS) 570 İşletmenin Sürekliliği

ISA(BDS) 700 Finansal Tablolara İlişkin Görüş Oluşturma ve Raporlama

ISA(BDS) 705 Bağımsız Denetçi Raporunda Olumlu Görüş Dışında Bir Görüş Verilmesi

ISA(BDS) 706 Bağımsız Denetçi Raporunda Yer Alan Dikkat Çekilen Hususlar Ve Diğer Hususlar Paragrafları

ISA(BDS) 720 Bağımsız Denetçinin Denetlenmiş Finansal Tabloları İçeren Dokümanlardaki Diğer Bilgilere İlişkin Sorumlulukları

2.1. Kilit Denetim Konuları Standardının Kapsamı

Bağımsız Denetim Standardı 701, denetçi raporunda kilit denetim konularının bildirilmesine ilişkin denetçinin sorumluluğunu düzenler. Kilit denetim konularının bildirilmesinin amacı, yürütülen denetime ilişkin daha fazla şeffaflık sağlayarak denetçi raporunun iletişim değerinin artırılmasıdır. Kilit denetim konuları, denetçi tarafından cari döneme ait finansal raporların denetiminde, denetçinin mesleki muhakemesine göre, bir

konunun nispi önem derecesi takdir edilerek belirlenir. Denetçi, mesleki muhakemesine dayalı olarak kilit denetim konularını sırasıyla (BDS 701, prg.9-18);

- 1.Üst yönetimden sorumlu olanlara bildirilen konular,
- 2.Denetçinin azami düzeyde dikkatini gerektiren konular,
- 3.Denetimde en çok önem arz eden konular arasından belirler

Denetçinin, üst yönetimden sorumlu olanlara bildirdiği konular arasında; özellikle muhasebe politikaları, muhasebe tahminleri ve finansal tablo dipnotları dâhil, işletmenin muhasebe uygulamalarının önemli nitel yönleri ve denetim sırasında ortaya çıkan diğer önemli hususlar yer almaktadır (BDS 701, prg.16).Denetçinin sorumluluğu, üst yönetimden sorumlu olanlara, bildirdiği konular arasından seçtiği ve bağımsız denetim standartlarına uygun olarak yaptığı incelemeler sonucu görüş ve bulgularını raporlarken, bilgi kullanıcılarına yürütülen denetime ilişkin açıklayıcı ve şeffaf bilgiler sağlamasıdır (BDS 701, prg. 1-8). Bununla birlikte, mevzuata göre raporlanması zorunlu olmadığı sürece, BDS 705 denetçinin finansal tablolara görüş vermekten kaçınması durumunda kilit denetim konularının bildirilmesini yasaklamıştır.

Denetçi, cari dönem denetiminde en çok önem arz eden konuları, kilit denetim konuları olarak aşağıda belirtilen kriterlere görebilirler (BDS 701,prg. 9).

- BDS 315 uyarınca, ciddi riskli olduğu belirlenen veya önemli yanlışlık riskinin yüksek olduğu belirlenen alanlar (prg.A19-A22).
- Önemli yönetim yargılarını kapsayan konular, muhasebe tahminleri ve yüksek tahmin belirsizlikleri içeren alanlar(prg.A23-A24)
- İlişkili taraf veya olağandışı gerçekleşen işlemler gibi, dönem içinde gerçekleşen önemli olay veya işlemlerin denetime olan etkileri (prg.A25-A26).

Uluslararası Denetim ve Güvence Standartları Kurulu'nun 2016 yılındaki denetim raporunda, BDS 701 ve yenilenen tüm standart çalışmalarıyla, bilgi kullanıcılarının dipnotlara daha fazla odaklanmaları, yönetim muhakemelerine önem vermeleri ve denetçinin ele aldığı önemli konulara dikkat çekerek işletmeyi ve finansal raporları daha iyi anlamaları üzerinde durulmaktadır. Bu hedeflerin gerçekleşebilmesi için, denetçi tarafından hazırlanan denetim raporlarıyla en çok önem arz eden konuların işletmeye ve yürütülen denetime özgü olmasını ve standartlaştırılmış ifadelerden uzak anlaşılabilirlik düzeyi yüksek sade bir dil ile beklentileri karşılayarak bilgi açığının azaltılması beklenmektedir (International Auditing and Assurance Standards Board: New Auditors Report, <https://www.iaasb.org/new-auditors-report>, 2016).

2.2. Kilit Denetim Konularının Bildirilmesi ve Raporlanması

Kilit denetim konularının bildirilmesi amacıyla denetçi raporunda ayrı bir bölüme yer verilmiştir. Kilit Denetim Konularına ayrı bir bölümde ve denetçi görüşüne (olabildiğince) yakın bir konumda yer verilmesi, denetçi raporunda bu tür bilgilerin öne çıkartılmasını sağlar ve denetime özgü bilgilere hedef kullanıcıların verdiği değerini anlaşıldığını gösterir (BDS

701,prg. A31). Denetçi raporunun bölümleri ve bu rapor içerisinde kilit denetim konularının yerinin aşağıdaki gibi olması uygun görülmüştür.

Başlık,
Muhatap,
Görüş,
Görüşün Dayanağı,
Kilit Denetim Konuları,
Yönetimin ve Üst Yönetimden Sorumlu Olanların Finansal Tablolara İlişkin Sorumlulukları,
Bağımsız Denetçinin Finansal Tabloların bağımsız Denetimine İlişkin Sorumlulukları,
Mevzuattan Kaynaklanan Diğer Yükümlülükler
Sorumlu Denetçinin Adı, Tarih, İmza, Adres

Denetçi raporunda kilit denetim konusuyla ilgili bölümde giriş cümlesi aşağıdaki gibi olması gerekmektedir(BDS 701, prg. 11).

“Kilit Denetim Konuları, denetçinin mesleki muhakemesine göre, cari döneme ait finansal tabloların denetiminde en çok önem arz eden konulardır. Bu konular, bir bütün olarak finansal tablolara ilişkin yürütülen denetim çerçevesinde ve bu tablolara ilişkin görüş oluşturulurken ele alınmıştır ve tarafımızca bu konulara ilişkin ayrı bir görüş bildirilmemektedir. “Standartlaşmış bir ifade olan bu giriş cümlesinin zorunlu kılınmasıyla, kilit denetim konusu kavramının finansal rapor kullanıcıları tarafından anlaşılmasının önemi noktasında uygun bir çerçevenin oluşturulması amaçlanmıştır.

Denetçi, işletmeye özgü, en çok önem arz eden konular arasından mesleki muhakemesine göre belirlediği en az bir adet kilit denetim konusunu ‘Kilit Denetim Konuları’ başlığı altında raporlamaktadır. Denetçinin KDK tespit etmediği durumda yada tespit ettiği ancak, mevzuatın konunun kamuya açıklanmasına izin vermediği örneğin, yetkili kurumlarca yürütülen bir soruşturmayı etkileyebilecek durumlarda veya kamuya açıklamanın kamu yararını yönelik faydaları aşacağına beklendiği istisnai durumlarda, KDK raporda yer almayabilir (BDS 701, prg.14).

BDS 701, kilit denetim konularının bilgi kullanıcıları tarafından kolaylıkla anlaşılması için, dikkat edilmesi gereken hususlarında çerçevesini oluşturmuştur. Bu bağlamda kilit denetim konularının işletmeye özgü, genel ve standartlaşmış ifadelerden uzak olması istenmektedir. Denetçinin raporunda bildirdiği her bir kilit denetim konusunun açıklanması zorunlu kılınmıştır. Ancak, her bir kilit denetim konusuna ilişkin açıklamalar konusunda bir sınırlama getirilmemiş, açıklamaların kapsamı, içeriği ve detayı her işletmeye özgü olduğundan denetçinin mesleki muhakemesine bırakılmıştır.

Denetçi raporunda, ilgili konunun kilit denetim konusu olarak bildirilmesinin sebebi açıklanmalı, konunun ele alınış biçimi belirtilmeli ve işletme yönetimi tarafından ilgili konuya yönelik açıklama varsa denetçi tarafından da ilgili açıklamalara atıfta bulunulmalıdır. Denetçinin ayrıca, denetim prosedürleri hakkında açıklamalara, denetim prosedürlerinin sonucuna yönelik işaretlere ve konuya ilişkin yapılan önemli gözlemlere de yer vermesi beklenmektedir(BDS 701, prg.13, prg.A42-A51).

Kilit denetim konularının denetçi raporunda bildirilmesi, standarda göre, bir bütün olarak finansal tablolara ilişkin denetçinin oluşturmuş olduğu görüş çerçevesinde değerlendirilmelidir. Finansal raporlama çerçevesi uyarınca yönetim tarafından gerçeğe uygun sunumun sağlanması için yapılması gereken açıklamaların yerine geçmeyeceği gibi, işletmenin sürekliliğini devam ettirme kabiliyetine ilişkin ciddi şüphe oluşturabilecek olay veya şartlarla ilgili önemli bir belirsizliğin mevcut olması durumunda, BDS 570'e uygun olarak yapılan raporlamanın yerine de geçmez. Ayrıca, BDS 705 uyarınca denetçinin olumlu görüş dışında bir görüş vermesinin yerine geçmez (BDS 701, prg.4). Denetçi, olumlu görüş dışında bir görüş verdiğinde, bu görüşün verilmesine sebep olan gerekçeler ve işletmenin sürekliliğine ilişkin belirlenen önemli belirsizlik konuları denetçi raporunda "Kilit Denetim Konuları" bölümünde bildirilmez. Raporun "Kilit Denetim Konuları" bölümünde sadece bu konulara ilişkin atıflara yer verilir. Bu konular denetçi raporunda kendi özel bölümlerinde bildirilir. Kilit denetim konuları yalnızca yanlışlık içeren durumları ifade etmek için tasarlanmamıştır. Denetçi tarafından bir konunun önemli görülüp incelemeler sonucunda yanlışlık tespit edilmese de denetçi konuyu kilit denetim konusu olarak raporlayabilmektedir (Kulte, Mehmet 2018).

İşletmenin içinde bulunduğu sektöre özel faaliyetler, faaliyetlerin karmaşıklığı kilit denetim konularının içeriğini ve sayısını etkiler. Kilit denetim konularının, işletmenin içinde bulunduğu şartlarla doğrudan ilişkilendirilerek açıklanması, bu tür açıklamaların zaman içerisinde büyük ölçüde standartlaşarak daha az faydalı hâle gelmesi ihtimalinin azaltılmasına yardımcı olur (BDS 701-prg. A44).

Denetçi raporları, denetçinin denetim sürecine ilişkin mesleki muhakemesi ve meslekî şüpheciliği yoluyla bilgi kullanıcılarına aktardığı mesajlardan oluşmaktadır. Bu şekilde, denetçi ile bilgi kullanıcıları arasında denetime ve güvene dayalı bir iletişim inşa edilmektedir. Çalışma kapsamındaki sigorta şirketlerinin bağımsız denetim raporlarında da "Sigortacılık Bağımsız Denetim İlkelerine İlişkin Yönetmelik" madde 19'a göre özellikle, önemlilik kavramı, da dikkate alınarak denetimi yapılan finansal tabloların ilgili düzenlemelerle belirlenen tüm muhasebe ilke ve standartlarına uygun şekilde hazırlanmış olup olmadığına yer verilir¹

3. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

Bu bölümde araştırmanın amacı, yöntemi, kapsamı, bulgular ve değerlendirmelere yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Amacı ve Yöntemi

Çalışmanın amacı, Türkiye'de 01.01.2017 tarihinde ve sonrasında, başlayan hesap dönemlerinin denetiminde uygulanmak üzere 09.03.2017 tarihinde yürürlüğe giren ve 2017 faaliyet yılı bağımsız denetim raporlarında ilk defa yer alan kilit denetim konularının analizini yapmaktır. Bu amaçla, 2017 ve 2018 faaliyet yılı denetim raporlarında kilit denetim konularını belirlemek ve yıllar içindeki değişimleri ve karşılaştırmaları yapabilmek amacıyla,

¹ Sigortacılık Bağımsız Denetim İlkelerine İlişkin Yönetmelik (Resmi Gazete: 12.07.2008 – 26934, Bağımsız denetim raporu ve denetçi görüşü mad.19)

sigorta şirketlerinde içerik analizi yapılmıştır. Sigorta sektörü diğer sektörlerden ayrı kendine özel mevzuata, finansal raporlama düzenlemelerine ve bağımsız denetim ilkelerine sahiptir. Bu nedenle, denetim raporlarında bağımsız denetçinin görüşleri sektöre özel olurken, çalışma konusunu oluşturan ve denetçi tarafından belirlenen kilit denetim konuları da diğer sektör şirketlerinden çok farklı içeriğe sahiptir.

3.2. Araştırmanın Kapsamı

BİST-100 indeksinde 7 sigorta şirketi yer almakta ve araştırmanın kapsamını oluşturmaktadır. Araştırma kapsamının belirlenmesinde sigorta sektörünün, işlevi itibari ile özel bir konuma sahip olmasıdır. Tüm dünya ülkelerinde olduğu gibi Türkiye’de de düzenleyici otoriteler, sektörün konumuna özel ciddi düzenlemeler yapmaktadır. Bunların başında, Türk Ticaret Kanunu’nun ilgili hükümleri ve Sigortacılık Kanunu gelmektedir² TTK ‘nın altıncı kitabı “Sigorta Hukuku” bölümünü oluşturmaktadır. 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu kapsamında yer alan sigorta ve reasürans şirketleri, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile 660 sayılı Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumunun Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname hükümleri çerçevesinde bağımsız denetime tabidir. Sigortacılık Kanunu, sektöre bağlı tüm kurum ve kuruluşların çalışma esaslarını belirlemekte ve sigorta şirketlerinin denetimine ilişkin konuları içermektedir. Türkiye’de faaliyet gösteren sigorta şirketleri ve sigortacılık sektöründeki tüm kuruluşların her türlü sigortacılık işlemlerinin denetimi, Hazine Müsteşarlığı’na bağlı Sigorta Denetleme Kurulu tarafından yapılmaktadır. Hazine Müsteşarlığı’nın “Sigorta ve Reasürans ile Emeklilik Şirketlerinde Bağımsız Denetim Yapılmasına İlişkin Yönetmelik” ile “Sigortacılık Bağımsız Denetim İlkelerine İlişkin Yönetmelik”^{12.7.2008 tarihinde 26934 sayılı Resmi Gazete de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu yönetmelik ile sigorta sektöründeki tüm kurumların finansal tablolarını denetleyecek bağımsız denetim kuruluşlarının çalışmalarının usul ve esasları düzenlenmiştir. Hazine Müsteşarlığı’nın “Sigortacılık Bağımsız Denetim İlkelerine İlişkin Yönetmelik” in amacı, “sigorta ve reasürans ile emeklilik şirketlerinin faaliyetlerinin güven ve açıklık içinde sürdürülmesine ve kamunun doğru bir şekilde bilgilendirilmesine yönelik olarak, Türkiye’de kurulmuş sigorta ve reasürans şirketleri ile yabancı ülkelerde kurulmuş sigorta ve reasürans şirketlerinin Türkiye’deki şubeleri ile emeklilik şirketlerinin hesap ve kayıtlarına göre oluşturulan finansal tablolarının, yetkili bağımsız denetim kuruluşlarınca denetlenmesine ve yapılan denetim sonucunda oluşturulan görüş çerçevesinde yayımlanacak finansal tabloların, sigorta, reasürans ve emeklilik şirketlerinin gerçek durumunu yansıtır yansıtmadığının tespitine ilişkin ilkelerin belirlenmesi” olarak gösterilmiştir.}

Bağımsız denetim şirketleri tarafından yapılan denetim, sigortacılık mevzuatı gereği yürürlükte bulunan bağımsız denetim ilkelerine ilişkin düzenlemelere ve “Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGK)” tarafından yayımlanan “Bağımsız Denetim Standartları’na (BDS)” uygun olarak yürütülmektedir.

² 3 Haziran 2007 tarihinde kabul edilen 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu (21 Aralık 1959 tarihli ve 7397 sayılı Sigorta Murakabe Kanunu yürürlükten kaldırılmıştır).

Çalışma kapsamındaki şirketler Tablo 1 de yer almaktadır. Tablo 2de ise, sigorta şirketlerini denetleyen bağımsız denetim şirketleri ve denetledikleri şirket sayıları verilmiştir.

Tablo 1. Sektördeki Sigorta Şirketleri

Sektördeki Sigorta Şirketleri
Aksigorta A.Ş
Anadolu Anonim Türk Sigorta Şirketi
Anadolu Hayat Emeklilik A.Ş
Avivasa Emeklilik ve Hayat A.Ş
Güneş Sigorta A.Ş
Halk Sigorta A.Ş
Ray Sigorta A.Ş

Tablo 2. Sigorta Şirketlerini Denetleyen Denetim Şirketleri ve Denetlediği Sigorta Şirketi Sayısı

Denetim Şirketleri	Denetlediği Sigorta Şirketi Sayısı
Güney Bağımsız Denetim ve Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik Anonim Şirketi	3
PwC Bağımsız Denetim ve Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik A.Ş	1
DRT Bağımsız Denetim ve Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik A.Ş	1
KPMG Bağımsız Denetim ve Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik A.Ş	2

3.3.Kilit Denetim Konuları ve Denetim Raporunda Kilit Denetim Konularının Değerlendirilmesiyle İlgili Bulgular

Araştırma bulgularına göre, sigorta şirketlerinde bağımsız denetçilerce belirlenen kilit denetim konuları, kilit denetim konusu seçilmesinin önemi ve kilit denetim konusunun ele alınma yöntemi, gerek konuların açıklanması ve örnek olması, gerekse gelecek yıllarda seçilecek kilit denetim konularına yol gösterici olması amacıyla Tablo 3 düzenlenmiş ve aşağıda açıklanmıştır.

Tablo 3. Sigorta Şirketlerinin Denetim Raporlarında Yer Verilen Kilit Denetim Konuları

Kilit Denetim Konuları	Önemi	2017Yılı	2018 Yılı
Gerçekleşmiş ancak rapor edilmemiş tazminat bedellerinin tahmini	Finansal tablolar içerisindeki tutarın önemi ve karşılık hesaplamalarının yapısı gereği önemli aktüeryal yargı ve tahminleri içermesidir.	4	4
Muallak Tazminat Karşılığında Kaynaklanan Net Nakit Akışlarının İskonto Edilmesi ve 31 Aralık 2016 Tarihi İtibariyle Hazırlanan Geçmiş Dönem Finansal Tablolarının Yeniden Düzenlenmesi	Muhasebe politikası değişikliği	3	-
Sigorta sözleşmeleri yükümlülüklerinin hesaplanmasında kullanılan tahmin ve varsayımlar	Finansal tablolar açısından önemliliği ve içerdiği önemli tahmin belirsizlikleri	2	2
Maddi olmayan duran varlıklara ilişkin avanslar ve yatırımlar	İleri derece teknik değerlendirme gerektirmesi	1	1
Kullanım amaçlı gayrimenkullerin değerlemeye tabi tutulması	Önemli tahmin ve varsayımlar içermesi	1	-
Belirtilmemiş		1	

a. Gerçekleşmiş ancak rapor edilmemiş tazminat bedellerinin tahmini

Gerçekleşmiş ancak rapor edilmemiş tazminat bedeli karşılığı, Hazine Müsteşarlığı tarafından yayımlanmış genelgenin³ gereği olarak önem verilen bir konudur. Genelge uyarınca, "Muallak Tazminat Karşılığı", şirket aktüerinin görüşleri çerçevesinde belirlenen en iyi tahmin yöntemleri ile hesaplanır.

Sigorta şirketleri, tahakkuk etmiş ve hesaben tespit edilmiş ancak daha önceki hesap dönemlerinde veya cari hesap döneminde fiilen ödenmemiş hasar ve tazminat bedelleri veya bu bedel hesaplanmamış ise, tahmini bedelleri ile gerçekleşmiş ancak rapor edilmemiş hasar ve tazminat bedelleri için muallak hasar ve tazminat karşılığı ayırmak zorundadırlar. Nihai zararların tahmini için zarar karşılıklarının modellenmesi, yasal, ekonomik ve çeşitli faktörlere/ belirsizliklere duyarlı olduğu gibi, geçmiş hasar deneyimini, hasar gelişimini, piyasa koşullarını da hesaba katmayı gerektirir.

Çalışmada, sigorta teknik karşılıkları ve teknik karşılıklar içinde yer alan muallak hasar ve tazminat karşılığı doğası gereği önemli aktüeryal yargı ve tahminleri içermesi sebebi ile kilit denetim konusu olarak belirlenmiş olduğu görülmektedir. Bu konuda denetim raporundaki açıklamalar aşağıdaki gibidir.

"Gerçekleşmiş ancak rapor edilmemiş tazminat bedellerinin tahmini tutarının doğruluğu, örneklem yöntemi ile detay testlerin yapılması ve analitik denetim testlerinin

³ 5 Aralık 2014 tarih ve 2014/16 sayılı "Muallak Tazminat Karşılığı'na İlişkin Genelge"

uygulanması prosedürleri gerçekleştirilmiştir. Örneğin; şirketin gerçekleşmiş ve kendisine bildirilmiş muallak hasar dosya kontrolleri için örneklem yoluyla dosya seçerek, güncel hasar bilgilerinin şirketin sistemine ve dolayısıyla finansal tablolarına güncel bir şekilde yansıtıldığına kontrolleri yapılmıştır. Davalıklar olan dosyalar için şirketin kendi avukatlarından ve/veya çalıştıkları avukatlarından teyit mektupları alınmıştır. Kullanılan varsayımlar, değerlendirme yöntemlerinin tutarlılığının değerlendirilmesi, yeniden hesaplanması ve mevzuata uygunluğu, seçilen bazı branşlar için ,şirket yönetimi ve şirketin aktüeri ile görüşme yoluyla ve branş bazında kullanılan metod ve varsayımlar, denetim şirketinin aktüerya uzmanları ile birlikte değerlendirilerek test edilmiştir. Ayrıca, seçilen branşların gerçekleşmiş ancak rapor edilmemiş tazminat bedeli karşılıkları, makul aralık tahminleri gerçekleştirilerek, şirketin kayıtlarında yer alan ilgili tutarlar ile karşılaştırılmıştır.”

b. Muallak Tazminat Karşılığında Kaynaklanan Net Nakit Akışlarının İskonto Edilmesi ve 31 Aralık 2016 Tarihi İtibariyle Hazırlanan Geçmiş Dönem Finansal Tablolarının Yeniden Düzenlenmesi

Şirket, Hazine Müsteşarlığı tarafından yayınlanan genelge uyarınca⁴“Genel Sorumluluk ve Kara Araçları Sorumluluk” branşları için Sigortacılık Mevzuatı'na göre hesapladığı ve ayırdığı muallak tazminat karşılıklarının oluşturacağı net nakit akışlarını 31 Aralık 2017 ve 31 Aralık 2016 tarihleri itibariyle iskonto ettiğini ve iskonto tutarlarını muhasebeleştirdiğini, dipnotlarda belirtmiştir.

Bağımsız denetim şirketi, ilgili genelgede belirtildiği üzere, muallak tazminat karşılığının iskonto edilmesi işlemini muhasebe politikası değişikliği olarak değerlendirmiştir.

İskonto işleminin finansal tablolar içerisindeki tutarının önemi ve 1 Ocak - 31 Aralık 2017 hesap dönemine ait finansal tabloların açılış bakiyelerini teşkil eden 31 Aralık 2016 tarihli finansal tabloların, işlemin muhasebe politikası değişikliği olarak değerlendirilmesi nedeniyle, denetim şirketince kilit denetim konusu olarak seçilmiştir. Denetim şirketi, iskonto hesaplarını, yeniden hesaplama yöntemiyle test etmiş ve 31 Aralık 2016 tarihi itibariyle hazırladığı geçmiş dönem finansal tablolarını yeniden düzenlemek için finansal tablolarına yansıttığı düzeltme kayıtlarını kontrol ettiğini açıklamıştır.

c. Sigorta sözleşmelerinden kaynaklanan yükümlülüklerinin hesaplanmasında kullanılan tahmin ve varsayımlar

Sigorta sözleşmeleri ile ilgili yükümlülüklerin ölçümü, sigortalılara garanti edilen faydaların da dahil olduğu gelecekteki belirsiz bir olayla ilgili sonucun, genel olarak uzun dönem yükümlülüklerin toplam nihai değeri üzerindeki önemli tahmin ve varsayımları içermektedir.

Örneğin denetim yapılan bir şirketin toplam teknik karşılıkları;

⁴ 15 Eylül 2017 tarihinde yayımlanan 2017/7 sayılı Muallak Tazminat Karşılığında Kaynaklanan Net Nakit Akışlarının İskonto Edilmesi Hakkındaki 2016/22 Sayılı Genelgede Değişiklik Yapılmasına Dair Genelge

- Hayat grubu sigortaları ile ilgili yükümlülükler,
- Sözleşmeler ile ilgili tarifelerin onaylı teknik esaslarında belirtilen formül ve esaslara göre hesaplanan aktüeryal matematik karşılıkları
- Şirket'in kar payı vermeyi taahhüt ettiği sözleşmeler için onaylı kar payı teknik esaslarında belirtilen kar payı dağıtım sistemine göre hesaplanan teknik faiz geliri ile sınırlı olmak kaydıyla garanti edilen kısmın da dahil olduğu miktar
- Önceki yıllara ait birikmiş kar payı karşılıklarından oluşmaktadır.

Şirketin toplam yükümlülüklerinin belirli bir yüzdesini oluşturan sigorta sözleşmeleri yükümlülükleri ve bunlarla ilgili muhasebe politikaları ve kullanılan aktüeryal varsayımlar dipnotlarda da açıklanmaktadır. Finansal tablolar açısından önemliliği ve içerdiği önemli tahmin belirsizlikleri nedeniyle, sigorta sözleşme yükümlülükleri kilit denetim konusu olarak değerlendirilmiştir.

Denetim şirketi, denetim ekibinden olan aktüer denetçi ile şirket aktüerlerinin kullandıkları hesaplama metotları üzerindeki kilit kontroller hakkında denetim kanıtları elde etmiş olduğunu belirtmiştir. Sözleşme yükümlülüklerinin bileşenleri olan tarifeler ve kar payı karşılıkları, hesaplama verisi üzerinden örnekleme metodu kullanılarak test edilmiş ve sigorta sözleşme yükümlülükleri ile ilgili olan açıklayıcı bilgilerin sigortacılık mevzuatı gereği yürürlükte bulunan muhasebe ve raporlamaya ilişkin düzenlemeler ile uyumluluğu incelenmiş ve görüş beyan edilmiştir.

d. Maddi Olmayan Duran Varlıklara İlişkin Avanslar Ve Yatırımlar

Sigorta şirketlerinin, "maddi olmayan duran varlıklara ilişkin avanslar" ve "maddi olmayan duran varlıkları" hesaplarındaki yatırım maliyetleri, genel olarak temel sigortacılık uygulaması ve çevre sistemlerine ait mevcut sistemlerin modernleştirilmesine ilişkin harcamalardan oluşmaktadır. İlgili maliyetler hem dışarıdan sağlanan hizmetler hem de şirket personelinin maliyetlerinden oluşmaktadır.

Denetim şirketince, maddi olmayan duran varlıkların taşınan değerlerinin Sigortacılık Muhasebe ve Finansal Raporlama Mevzuatı açısından ileri derece teknik değerlendirme gerektirmesi dolayısıyla, bu konu kilit denetim konusu olarak seçilmiştir.

Maddi olmayan duran varlıkların tutarlarının matematiksel doğruluğu denetim ekibinin bir parçası olan, bilgi teknolojileri denetimi uzmanları ile birlikte şirket yönetimi ile görüşülerek, kullanılan metot ve varsayımlar değerlendirilmiş, proje bazında örneklem yöntemiyle söz konusu maliyetlerin aktifleştirilebilir olup olmadıkları ve taşınan değerlerin değer düşüklüğü gerektirip gerektirmediğinin değerlendirildiği belirtilmektedir. Denetimde özellikle süreç testi ve örneklem yöntemiyle doğrulamaların yanı sıra, projelerle ilişkilendirilen personel maliyetlerinin testi için, her projenin personel ve aktifleştirilen maliyetler bazında kırılımları alınarak, personelin bordroları ve zaman çizelgeleri ile doğrulamaları yapılmıştır.

e. Kullanım Amaçlı Gayrimenkullerin Değerlemeye Tabi Tutulması

Şirketlerin kullanım amaçlı gayrimenkulleri gerçeğe uygun değer tespitine tabi tutulmaktadır. Kullanım amaçlı gayrimenkullerin gerçeğe uygun değer tespitinde önemli

muhasebe değerlendirme, tahmin ve varsayımları yer almaktadır. Söz konusu gayrimenkuller, Sermaye Piyasası Kurulu tarafından yetkilendirilmiş bağımsız ekspertiz şirketleri tarafından değerlemeye tabi tutulmaktadır. Hazırlanan ekspertiz raporlarında emsal satışların karşılaştırılması yöntemi ile tespit edilmiş değerler esas alınarak finansal tablolara yansıtılmaktadır. Şirketin kullanım amaçlı gayrimenkullerinin gerçeğe uygun değer takdirinde uygulanan değerlendirme yöntemlerinin önemli tahmin ve varsayımlar içeriyor olması kilit denetim konusu olarak belirlenmesinde etkin olmuştur.

Konunun denetimde değer artışı sonucunun en duyarlı olduğu varsayımlar hakkında şirket tarafından finansal tablolarda yapılan açıklamalara odaklanarak değerlendirme uzmanından yararlanmıştır.

4. SONUÇ

Karar vericilerin kararlarını doğrudan etkileyen finansal raporlarda sunulan finansal bilgilerin; nitelikli olması, gerçeğe uygunluğunun denetlenmesi ve bunun bir rapora bağlanması büyük önem taşımaktadır. İşletme tarafından üretilen finansal nitelikteki bilgilerin önceden saptanmış norm ve standartlara uygunluğunun değerlendirilmesi denetimle sağlanır. Finansal tablolar denetimi olarak adlandırılan denetim faaliyetleri karar verici konumundaki bilgi kullanıcılarının finansal tablolara duyduğu güven seviyesini artırmayı amaçlar.

Ülkeler arasında işbirliğinin sağlanması ve süreklilik kazanması denetlenmiş finansal raporların güvenilirliğine bağlıdır. Finansal raporların güvenilirliğini tesis etmek için bağımsız denetime yönelik çalışmalar, uluslararası boyut kazanmıştır. Bu kapsamda önceki yıllarda yayımlanan düzenlemelerin revizyonu yönünde reform niteliğinde yeni düzenlemeler yayımlanmıştır.

BİST-100 deki sigorta şirketlerinin 2017 ve 2018 faaliyet yılı bağımsız denetçi raporlarında kilit denetim konularının belirlenmesi ve karşılaştırmanın yapılabilmesi amacıyla yapılan araştırmada, denetim raporlarında bildirilen kilit denetim konularının BDS 701 standardının kapsamına uygun ve sektöre özel konulardan oluştuğu belirlenmiştir. Raporlarda üst yönetime bildirilen konular arasından seçilen kilit denetim konuları, şirket açısından konunun önemi, finansal tablo açıklamalarıyla ilişkilendirilerek, anlaşılabilir bir dille açıklanmış ve bu açıklamalara çalışmada yer verilmiştir. Buna göre, sektöre özgü kilit denetim konuları, “Gerçekleşmiş ancak rapor edilmemiş tazminat bedellerinin tahmini”, “Muallak Tazminat Karşılığında Kaynaklanan Net Nakit Akışlarının İskonto Edilmesi ve 31 Aralık 2016 Tarihi İtibariyle Hazırlanan Geçmiş Dönem Finansal Tablolarının Yeniden Düzenlenmesi”, “Sigorta sözleşmeleri yükümlülüklerinin hesaplanmasında kullanılan tahmin ve varsayımlar”, “Maddi olmayan duran varlıklara ilişkin avanslar ve yatırımlar, “Kullanım amaçlı gayrimenkullerin değerlemeye tabi tutulması” olarak belirlenmiştir. Getirilen standardın uygulamaya yansımaları değerlendirmek imkanını sağlamak üzere gelecek yıllarda yapılacak çalışmalarla, sektörel bazda sigorta şirketlerine yönelik alınacak kararları etkileyebilecek kilit denetim konularının haritasının çıkarılması mümkün olabilecektir.

KAYNAKLAR

- Akdoğan, Nalan - Bülbül, Samet (2019), “Bağımsız Denetçi Raporlarında Kilit Denetim Konularının Bildirilmesinde Bist 100 Şirketlerindeki İlk Uygulama Sonuçlarının Değerlendirmesine Yönelik Bir Araştırma”, Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi, (56), ss.1-24.
- Doğan, Aziz (2017), “Yeni Denetim Raporlaması”, Muhasebe ve Denetim Dünyası, International Auditing and Assurance Standards Board (IAASB) 2016. New Auditors Report, www.iaasb.org:<http://www.iaasb.org/new-auditors-report>, (Erişim Tarihi: 05.11.2018).
- Kamu Gözetim Kurumu (KGK):<http://www.kgk.gov.tr>, (Erişim Tarihi 15.01.2019). 2(42), ss.1-20.
- Karaca, Sami–Uygun, Rahmi (2016), Denetim ve Raporlama, Umuttepe Yayınları 2. Baskı, Kocaeli.
- Külte, Mehmet (2018), “Bağımsız Denetimin Kilit Konuları”, <http://www.muhasabetr.com/>,(Erişim Tarihi:10.01.2019).
- Lerzan Kavut, Fatma –Güngör, Nevzat (2018), “Bağımsız Denetimde Kilit Denetim Konuları: BİST-100 Şirketlerinin 2017 Yılı Analizi”, İstanbul Üniversitesi İşletme fakültesi Muhasebe Enstitüsü Dergisi, 16 (59), ss.59-70.
- ISA BDS 260 Üst Yönetimden Sorumlu Olanlarla Kurulacak İletişim Standardı, 6/6/2018 Tarih ve 30443(M) sayılı Resmi Gazete.
- ISA(BDS) 570 İşletmenin Sürekliliği Standardı, 23/1/2014 Tarih ve 28891 Sayılı Resmi Gazete.
- ISA(BDS) 700 Finansal Tablolara İlişkin Görüş Oluşturma ve Raporlama Standardı, 18 /3/ 2014 Tarih ve 28945 Sayılı Resmi Gazete.
- ISA(BDS) 705 Bağımsız Denetçi Raporunda Olumlu Görüş Dışında Bir Görüş Verilmesi Standardı, 24/03/2017 tarihli ve 30017(M) Sayılı Resmi Gazete.
- ISA(BDS) 706 Bağımsız Denetçi Raporunda Yer Alan Dikkat Çekilen Hususlar Ve Diğer Hususlar Paragrafları Standardı, 24/03/2017 tarihli ve 30017(M) Sayılı Resmi Gazete.
- ISA(BDS) 720 Bağımsız Denetçinin Denetlenmiş Finansal Tabloları İçeren Dokümanlardaki Diğer Bilgilere İlişkin Sorumlulukları Standardı, 14/3/2014, 28941 Sayılı Resmi Gazete.
- BDS 701 Kilit Denetim Konularının Bağımsız Denetçi Raporunda Bildirilmesi Standardı, 09/03/2017 tarih ve 30002 Sayılı Resmi Gazete.
- Sigortacılık Bağımsız Denetim İlkelerine İlişkin Yönetmelik: Bağımsız Denetim Raporu ve Denetçi Görüşü, 12.07.2008 Tarih ve 26934 Sayılı Resmi Gazete.

Sigorta ve Reasürans ile Emeklilik Şirketlerinin Teknik Karşılıklarına ve Bu Karşılıkların Yatırılacağı Varlıklara İlişkin Yönetmelik: 7.8.2007 Tarih ve 26606 Sayılı Resmi Gazete, “Muallak Tazminat Karşılığına İlişkin Genelge”, 2014/16 Sayılı Genelge, Yürürlük tarihi:1.01.2015

Tazminat Karşılığında Kaynaklanan Net Nakit Akışlarının İskonto Edilmesi Hakkındaki 2016/22 Sayılı Genelgede Değişiklik Yapılmasına Dair Genelge:15 Eylül 2017 tarihli ve 2017/7 sayılı Genelge.

